



## După 25 de ani

Probabil că o frecventare continuă a teatrului te specializează atît de mult, în calitate de spectator și de critic, încît nu-ți mai poți da seama de diferențe, sporiri și denivelări. Totul curge otova și neîntrerupt între 1 ianuarie și 31 decembrie ale profesiei și vieții. Luminare și flori la naștere, luminare și flori la moarte, schimbarea formei aparente, de la buchet la coroană, și de la crucea de botez la crucea de cîmîtir, sînt simple și banale amănunte... Arhivarul se face cotidian, coase de mii de ori același dosar, își ia țuica de prînz uniform timp de o parte de veac și degetele-i rămîn din ce în ce mai prăjite de țigare. Pensie, bancă în Cișmigiu, gineri, nurori, nepoți și gata! Încă o existență opacă a trecut, fără nici o tresărire de dincolo de ins.

O călugăriță avea de 20 de ani un pîsoi. Îmbătrînind împreună, printr-o neîntreruptă, intimă osmoză, maica semăna cu pîsoiul și pîsoiul cu maica, aproape leit, la figură. Într-un birou lucrează 20 de ani șase funcționari, șeful, contabilul, copista, omul de la ușe și se recunosc, ca și cum ar fi aceiași din ceasul și ziua angajamentului. Toți s-au alterat pe nesimțite dar în reciprocitatea mediocrității, nuanță cu nuanță, nu se văd zbîrciți, chilugi, înăcriți și demonetizați. Mă uit la negustorul meu de salată, cum ia cu aviditate bancnotele de lei terfeliiți prin sute de pipări îngălate și buzunare murdare: pentru el, banii sînt noi, noui și la tejeaua lui, ei are dreptate. N-ai mai văzut chiar un prieten de zece ani. El pentru sine-i același, tu nu-l mai recunoști. Te salută, îi stringi miinile confuz și-l întrebi: „Ce mai faci, domnule Maximilian?” — El îți răspunde: „Să mă ierțați, sînt Titi Grigorescu”. — „A, pardon! Doamna e bine?” — „Încă nu m-am insurat!” (Necunoscutul are vreo 55 de ani.) — „Uitasem. Ce mai e nou la Craiova?” — „Nu știți că stau la Mur-Fatlar?”

În asemenea fracțiuni, se cheltuiește existența și dispăre scopul vieții, care-i trăirea succesiv mai vie, mai ridicată, mai depășită și innoită. Omul își pierde naivitățile pruncului care-i moare în suflet devreme. Unul zice: „Mi s-a urit”, altul: „Mă plictisesc”. N-am înțeles cum te poți plictisi, decît într-un fel, dacă nu ți-e dragă meseria, dacă n-ai o preocupare constantă, dacă accepți să nu mai zbori și te pitești, infricoșat de lumină, în bălării și urzici. Căci zilele tale nici nu știi cum se risipesc, dacă urmărești hotărît miracolul vieții în parcurile visării tale.

Acum vreo 25 de ani am părăsit stalul de teatru, în care îmi creionasem impresiile de spectator alți vreo douăzeci, și după o pauză de pîtrime de veac, pun iarăși piciorul pe dunga de covor dintre fotoliile cu fața la scenă. Am intrat

intii în sala goală, cu scaunele goale și cu cortina lăsată. Din întunericul și tăcerea acestei singurătăți, va ieși la noapte, mi-am putut spune, o viață de simbole; încă o dată emoțiile ne vor crispa din adînc. Emoția nu e numai decît tragică și dureroasă, ea vine din întîlnirea justă a unei umbre de sunet interior cu altul, și, spontană, nu poate fi calculată. Simțirea mea se suprapune cu talentul artistului, de sinceritate. De ce-ți ascunzi o lacrimă și ți-o ștergi pe furis, ca să nu ți-o vadă vecinul de cot, și la o mișcare de balet? De ce îți pișcă inima sau ți-o exaltă o atingere exactă a unei secunde de arcuș cu secunda unei corzi? Din două fire încrucișate brusc și depărtate subit cade o floare, drept în umbra salciei tale, și umbra tremură toată. O replică de șapte cuvinte, grăite nu știu cum, modulate cumva pe o mimică fulgerătoare, ieșită fără socoteală din țîșnirea geniului, neașteptată, te zguduie și te ferește. Apleacă-te puțin pe braț și strecoară-ți discret batista pe sub ochi. Ce poate fi asta? S-a trezit, neclar și tot somnoros dintr-un vis alb, în leagănul tainelor tale, pruncul pe care-l omori în fiecă zi cite puțin

*Je suis un berceau  
Qu'une main balance  
Au fond d'un tombeau  
Silence, silence...*

Cu ce trebuie să încep, după 25 de ani de absență din stal? Am început cu teatrul românesc, *O scrisoare pierdută*, *Apus de soare*. Vizite de politețe, la conacele literare, al lui Caragiale, al lui Delavrancea, al lui Alecsandri. I-am lăsat portarului apartamentului din strada Zorilor, al lui Davila, o carte de vizită, deocamdată de scuze, pentru *Vodă Vlaicu*. Aș fi vrut să-i revăd și broasca țestoasă dintr-un aquarium de sticlă, dacă mai trăiește. Citisem pe undeva că papagalul și țestoasa mai durează vreo cîteva sute de ani după ce flașnetarul și autorul dramatic deced.

Am urmărit în scenă actori de înaltă desfășurare, vreo trei, patru generații pe lingă cei de ultim tineret, egali în valoare. Din vreo trei ciți știu să citească și să recite un text în teatru, cu măsura sensibilității de intelect adecuată, cunosc pe unul, numerotat de la natură. Desigur, fără nici o aluzie la Vraca maestrul, care colaborînd în *Scrisoarea a treia* cu Eminescu, rimase *oaspe* cu *Ispas*, acordîndu-i lui Istaspe, cu gentilețe, un pseudonim dragălaș.

Dar, în așteptarea ducerii pină la capăt a spiralei personale, se petrece o zăticnire. Cam pe la mijloc sau ceva mai sus, linia heliicopterului se frînge sau se înmoaie, plutirea dînd înapoi. Cedarea aduce aminte cartușul umed, în momentul trăgaciului, mat. Explozia se rezolvă-n pislă. Cine abate verticala? Cine toarnă apă în iarba de pușcă? Un vrăjmaș? Nu! Regizorul.

Sub raportul regiei, nivelul teatrului românesc, superior multora altora străine și în stare, la o întrecere de clasicism, să le facă să roșească, scade, scade mereu... S-ar putea cita și numele celor care-și întretin o reputație artificială cu oxigen de laborator și pilule aurite, uitînd meritele intimidat, la periferia teatrului, între mașiniști, electricieni și sufleuri. O atmosferă combinată cu chimicale și surogate, în jurul cite unui devenit printre evenimente, stăpînește scena și abate și schimbă drumul evoluției către magaziile cu molii. În armată, la cîteva trese pe umăr și chipiu, se verifică aptitudinile reale, defuncte sau deficitare, ale ofițerului comandant și negativul, fără supărare, se pensionează sau e retrogradat. E adevărat că tresele nu sînt acoperite de nume lansate cu trîmbița de hirtie a presei și bătute în toba criticii de aparențe.

O încercare de limpezire mai precisă va fi schițată în numărul viitor. Cititorul trebuie obișnuit cu un unghi de vedere nou, chiar fals, pe încetul. Ad majorem Dei gloriam...